

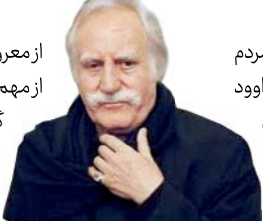

به علی(ع) شناختم من به خدا قسم خدا را

شهریار یکی از شاعران معاصر است که به واسطه سرایش چند شعر معروف درباره حضرت علی (ع) در ذهن ها ماندگار شده است. علی ای همای رحمت و علی آن شیر خدا شاه عرب... دو غزلی هستند که شهرت دارند و خود شهریار هم به واسطه آنها ارادتش را به حضرت علی (ع) ابراز کرده است.

سریال امام علی (ع) هم هر چند سال ها پیش ساخته شده اما هنوز برای مردم جذاب و دلنشین و البته در کشورهای اطراف هم پرطرفدار است. داوود میرباقری این سریال را کارگردانی کرد و در آن اواخر دوره خلافت عثمان ودوران خلافت و زندگی علی بن ابی طالب را روایت کرد.

از معروف ترین تصویرهایی که بدون نمایش چهره امام علی(ع) یکی از مهم ترین ویژگی های شخصیتی او، یعنی پتیم نوازی را به نمایش گذاشته، تابلوی «پناه» اثر محمود فرشچیان است. این اثر به توجه امام علی (ع) به کودکان پتیم می پردازد.

ذوالفقار بر خوابِ این ابریشم*

ابراز ارادت به علی، مرز ندارد؛ حتی شاعران سنی، غیرمذهبی، ملی گرا و گاه حتی چپ هم او را ستایش کرده اند

بدیهی است؛ این که شاعرانی با علقه های مذهبی زبان به ستایش امیرالمومنین گشوده باشند، بدیهی است. ارادت شاعر مذهبی به علی (ع)، نوعی ابراز عشق است و مفاخره به مردی بزرگ که فخر اسلام است. شاید مکررترین مدیحه ها در دواوین شاعران کهن فارسی، نثار او شده باشد. او، قهرمان بلامنازع و محبوب شاعران شعرهای فارسی است؛ نماینده ای اصیل از ساحت دین در جهان شعر. و ترکیب این دو آن قدر برجسته است که گاه شعر، ساحتی کاملاً قدسی پیدا می کند و مذهب را به اجرامی نشیند.

از همان ابتدا، یعنی در آثار شاعران سده سوم و چهارم هجری، شهید بلخی و همین طور رودکی سمرقندی که با لقب «پدر شعر فارسی» شناخته شد، بیت ها و اشاره های ستایش آمیزی درباره امام علی (ع) دیده می شود. اما شاید اول بار این کسانی مروزی است که گزارش شاعرانه مفصلی در ستایش امام علی (ع) (سروده است: «آن کیست بدین حال و که بوده است و که باشد / جز شیر خداوند جهان، حیدر کرار؟» بعد ابوسعید ابوالخیر عارف را ببینید که کمی پس از کسانی، در قامت رباعی، چه قیامتی برای علی بر پا کرده است: «ای حیدر شهسوار وقت مددست / ای زبده هشت

بیتیر گزارش، اشاره ای است به سطر آغازین شعر «صبح خوانان» هوشنگ چالنگی؛ ذوالفقار را فردو آر / بر خواب این ابریشم / که از اوقلیا / جز دهانی سرودخوان نمانده است.

شاعران غیرمذهبی

نیمایوشیچ

نیمایوشیچ هیچ گاه به عنوان شاعری مذهبی مطرح نبوده و رقایش هم اغلب چپ ها و توده ای ها بودند که توجهی به دین نداشتند، اما بین یادداشت ها و شعرهای

پدر شعر نوین ایران این ارادت قابل رصد است.

در میان یادداشت های نیمای می خوانیم: از من می پرسند، استالین انسان کبیر است یا علی (ع)؟ هزار و چند سال گذشته است که به کبریت علی (ع) تصدیق می شود، چند سال گذشته از استالین؟ احقق هانمی دانند تاریخ هم مثل انسان، جوانی و پیری دارد و به دوره بلوغ باید رسید. همچنین در یکی از شعرهای نیمای می خوانیم:

آن کس که نه با علی دل خویش بباخت

چیزی نشناخت، گر چه بس چیز شناخت

گر ساخت دلم به هر بدی، لیک دلم

با آن که به لب بد علی داشت، نساخت

نعمت میرزازاده

یکی از سیاسی ترین شاعران معاصر ما بوده است؛ با آتشی داغ در مبارزه سیاسی که بارها پایش را پیش از انقلاب به زندان باز کرد.

او یکی از موسسان کانون

نویسندگان ایران در دهه چهل شمسی به عنوان نهادهی چپ گرا بود که سرودن شعر مذهبی از او انتظار نمی رفت اما در یکی از شعرهایش، اینگونه امیرالمومنین (ع) را ستایش کرده است:

تیغ سحرز خیمه شب پرده ای درید

شد در کنار دامن شب، پرتوی پدید...

آن کو که در غدیر پیمبر ز امر حق

او را برای رهبری خلق برگزید

شاعران اهل سنت

مولانا

البته مدت ها بر سر تشخیص مذهب مولانا بحث و جدل در میان بوده است، اما استناداتی که او را سنی مذهب معرفی کنند، متقن تر و مستدل ترند. او در سروده های مختلفی به

ذکر فضایل علی (ع) پرداخته است. مولانا در شعر معروف «از علی آموز اخلاص عمل» به ماجرای توهین عمروبن عبیدود به مولا علی (ع) در مصاف با او پرداخته و شمه ای از معارف الهی را برای درس آموزی به تاریخ بشریت برشمرده است. علاوه بر این مثنوی، در دیوان شمس نیز بارها به ستایش امیرالمومنین (ع) پرداخته است:

از علی آموز اخلاص عمل

شیر حق را دان مطهر از دغل

در غزا بر پهلوانی دست یافت

زود شمشیری برآورد و شتافت

سعدی

اگر چه گفته می شود سعدی سنی بوده است و این دور از واقعیت هم نیست چون در آن زمان هنوز تشیع در ایران گسترش نیافته بود و مصداق این ادعا را هم اشعاری ذکر می کنند که او در ستایش خلفای راشدین آورده است؛ اما نکته جالب و مهم وقت شفاعت کردن است که سعدی دست بر دامن رسول و آل او می زند و نه دیگران. شاید به این دلیل که او فراتر از تعصب های خاص مذهبی فکر می کرده است.

کس را چه زور و زهره که وصف علی کند؟

جبار در مناقب او گفته: «هل اتی ...»

فردا که هر کسی به شفיעی زند دست

ماییم و دست و دامن معصوم مرتضی

شاعران ملی گرا

فردوسی

ستایش علی (ع) به قلم فردوسی، از این رو مهم است که او شاعری یکسره ملی گرا بود و لابد می دانید یکی از کلیشه های مسلط تاریخ ما این بوده که ملی گراها را سر

و کار چندانی با مذهب نبوده است. با این حال در شاهنامه نیز، موارد ستایش امیرالمومنین کم نیست. حکیم توس اشعار مذهبی بسیار دارد و نیز اشعاری در وصف علی از جمله:

که من شهر علمم علی ام در است

درست این سخن قول پیغمبر است

گواهی دهم کاین سخن ها از اوست

تو گویی دو گوشم پرآواز اوست

و

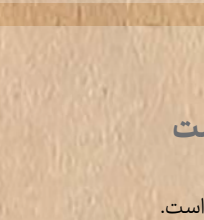
اگر چشم داری به دیگر سرای

به نزد نبی و علی گیر جای

مهدی اخوان ثالث

مهدی اخوان ثالث البته به لحاظ باورهای سیاسی و مذهبی، دو روی یک سکه بود؛ سکه ای که در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به هوا رفت و وقتی پایین آمد، رویی از سکه برای

شاعر زمستان پدیدار شد. اخوان که به حزب توده گرایش داشت، با کودتای آن روز از توده ای ها برید و صورت بندی دقیق این چرخش را در شعر «زمستان» اجرا کرد. بعد از آن هم البته هیچ گاه راستگرا نشد و علقه های مذهبی اش را نیز به وضوح آشکار نکرد اما خب او به همان اندازه که دل در گروی ملی گرایی داشت، سودای مذهب را نیز در سر می پرورد. محصول این دوگانه، یکی از فرزندان پسر اوست. در واقع نام یکی از پسران او، مزدک علی.

نگارش اخبار به صورت روایات مستقل است.

کتاب او جمعا ۱۱۹ روایت دارد که آنها را با سند و از مآخذ مختلف تاریخی نقل کرده است. هر روایت تاریخی داستانی را درباره بخشی از ماجرای شهادت امام علی، همین طور پیش زمینه ها و نیز آثار و تبعات آن گزارش کرده است. تمامی این روایات

توسط شخصی به نام حافظ حسین بن صفوان برذعی متوفای ۳۴۰ به نقل از ابن ابی الدنیا روایت شده و بنابراین نام او در آغاز همه اسناد دیده می شود. در واقع او راوی آثار ابن ابی الدنیاست. اهمیت این مقتل، جز اینکه به عنوان قدیمی ترین مقتل، گزارشی نزدیک تر به شهادت علی (ع) به دست داده در این است که روایات مربوط به شهادت امام علی در این کتاب متفاوت و از جانب چندین تن نقل شده است.

عنوان «کتاب مقتل الامام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب» منتشر شد. کتاب یاد شده در سال ۱۳۷۹ ش به دست محمود مهدی دامغانی در مؤسسه پژوهش و مطالعات عاشورا ترجمه شد و به چاپ رسید.

نویسنده کتاب ابوبکر عبد... بن محمد بن عبید معروف به ابن ابی الدنیا قرشی (۲۰۸ - ۲۸۱) از علمای مورخ است، سبک و سیاق او

شمایل نگاری، جلال عشق و ذوق

فراخ، بینی کشیده و چهره ای معصوم و آراسته با هاله ای مدور و طلایی رنگ که همچون خورشید نورافشانی می کند، نشان داده شده اند. برخی از نقاشان نیز که صورتگری را حرام می دانستند، چهره ائمه (ع) را با نقاب سفید پوشانده اند. مانند میرزا مهدی نقاش شیرازی.

چهره معصومین (ع) عموماً با حجاب کامل سفید یا سیاه یا نقاب سفید و سراپا پوشیده نقاشی شده اند و نقاشان جسارت تصویرگری آنان را به خود راه نداده اند. «(صدرالسادات، ۱۳۸۱: ۱۲۹)؛ ولی به طور کلی از اواسط دوره قاجار، تمام چهره ها آشکار است و نگارگر از این جهت که

چهره امام را پوشیده بدارد یا باز، تردیدی ندارد. «با مشاهده چهره اولیا در نقاشی پرده های مذهبی، به راحتی می توان دریافت که این چهره های معنوی و آرمانی از کدام عالم با مخاطب سخن می گویند. این

شمایل ها که همواره با هاله هایی از نور نشان داده می شوند، با صفاتی همچون گشاده رویی، صلابت و اقتدار معنوی، تبسم مشفقانه، حکمت متعالی، لطافت، صداقت و معصومیت همراه اند. نوع طراحی و ساختار نقاشی آنها به گونه ای است که در آنها هر گونه صفات ظاهری و نفسانی انسان محو شده و صرفاً چهره ای روحانی و مقدس بر جای مانده است. چشمان نافذ این شمایل ها که اغلب به بیننده می نگرند، آنچنان بیننده را

مغذوب می کنند که وی را وامی دارند با چشمانی اشک بار

